

För kännedom

Fullmäktige

Partiernas gruppledare

**Kommunstyrelsen
Styrelsen Kirunabostäder AB
Styrelsen Tekniska Verken i Kiruna
AB**

Granskning av kommunens och de kommunala bolagens hållbarhetsarbete

Vi har i egenskap av förtroendevalda revisorer i Kiruna kommun samt lekmannarevisorer i de kommunala bolagen genomfört en granskning av kommunens och de kommunala bolagens hållbarhetsarbete med särskilt fokus på miljö och klimatarbete. I vårt arbete har vi biträtt av PwC. Syftet med granskningen har varit att bedöma om kommunstyrelsen och bolagens styrelser bedriver en ändamålsenlig styrning av kommunens och bolagens hållbarhetsarbete i allmänhet, och miljö- och klimatarbetet i synnerhet.

Utifrån genomförd granskning är den sammanfattande revisionella bedömning att kommunstyrelsen och styrelsen i Kirunabostäder AB **inte helt** bedrivit en ändamålsenlig styrning av kommunens respektive bolagets hållbarhetsarbete. För Tekniska Verken i Kiruna AB är vår samlade bedömning att bolaget i **allt väsentligt** bedrivit en ändamålsenlig styrning av bolagets hållbarhetsarbete.

Vi är kritiska mot att kommunen och Kirunabostäder AB inte tydligt definierat vad hållbarhet och hållbar utveckling innebär för kommunen respektive bolaget samt att det saknas en tydlig planering. Vi är tillika kritiska till att kommunen och Kirunabostäder AB inte har en systematisk uppföljning avseende hållbarhetsarbetet.

I syfte att utveckla verksamheten lämnas följande rekommendationer:

- Kommunstyrelsen och bolagens styrelser tydliggör kommunkoncernens hållbarhetsarbete, genom t.ex. en sammanhållen definition och planering, utifrån Agenda 2030.
- Kommunstyrelsen säkerställer en tydlig styrning av hållbarhetsområdet utifrån kommunens styrmodell.
- Kommunstyrelsen och bolagens styrelser tydliggör kommunkoncernens organisation, särskilt avseende roll- och ansvarsfördelning samt samverkan, inom hållbarhetsområdet.
- Kommunstyrelsen och bolagens styrelser säkerställer en tydlig planering för att målsätta och mäta mål inom hållbarhetsområdet.
- Kommunstyrelsen och bolagen säkerställer en tydlig och kontinuerlig uppföljning inom hållbarhetsområdet.

I övrigt hänvisar vi till de iakttagelser som redovisas i bifogad

revisionsrapport.

Vi emotser ett yttrande från kommunstyrelsen och de kommunala bolagens styrelser senast 30 april år 2021.

För Kiruna kommuns revisorer

Ann-Kristin Nilsson, ordförande

Sigurd Pekkari, vice ordförande

Bilaga: "Granskning av kommunens och de kommunala bolagens hållbarhetsarbete med särskilt fokus på miljö och klimatarbete, januari 2021."

Granskning av kommunens och de kommunala bolagens hållbarhetsarbete med särskilt fokus på miljö och klimatarbete

Kiruna kommun

Januari 2021

Projektledare: Ida Pelli

Projektmedarbetare: Jonathan Melkko

Innehållsförteckning

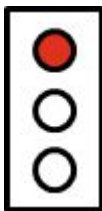
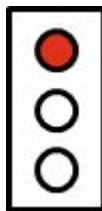

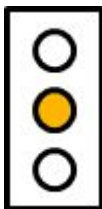
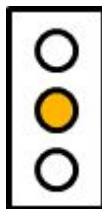

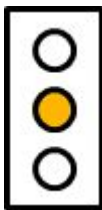
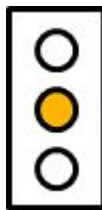

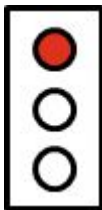
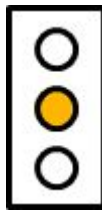

Sammanfattning	2
Inledning	4
1.1 Bakgrund	4
1.2 Syfte och revisionsfrågor	4
1.3 Revisionskriterier	4
1.4 Avgränsning	4
1.5 Metod	4
lakttagelser och bedömningar	6
2.1 Har kommunen/bolagen definierat vad hållbarhet och hållbar utveckling innebär för kommunen/bolagen och finns det en tydlig planering?	6
2.2 Finns det ett tydligt program för hur kommunen/bolagen ska arbeta med miljö- och klimatfrågor?	9
2.3 Har hållbarhetsstrategin med tillhörande lokala mål konkretiserats i uppföljningsbara mål/aktiviteter och erforderliga resurser har avsatts?	12
2.4 Har hållbarhetsstrategin och beslutade aktiviteter kommunicerats i organisationen på ett tillfredsställande sätt?	14
2.5 Sker det en löpande uppföljning av hur arbetet med att nå mål och genomföra aktiviteter fortskrider?	16
3. Avslutning	18
4. Bilagor	19
Referenslista	19

Sammanfattning

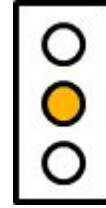
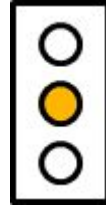
PwC har på uppdrag av Kiruna kommuns förtroendevalda revisorer och lekmannarevisorer genomfört en granskning avseende kommunens och de kommunala bolagens hållbarhetsarbete med särskilt fokus på miljö- och klimatarbetet.

Vår samlade revisionella bedömning är att kommunstyrelsen och styrelsen för Kirunabostäder AB *inte helt* bedrivit en ändamålsenlig styrning av kommunens respektive bolagets hållbarhetsarbete. För Tekniska Verken i Kiruna AB är vår samlade bedömning att bolaget *i allt väsentligt* bedrivit en ändamålsenlig styrning av bolagets hållbarhetsarbete.

Följande revisionsfrågor har varit styrande för granskningen:

	Kiruna kommun	Kirunabostäder AB	Tekniska Verken i Kiruna AB
Rev.fråga 1: Har kommunen/bolagen definierat vad hållbarhet och hållbar utveckling innebär för kommunen/bolagen och finns det en tydlig planering?			
Rev. fråga 2: Finns det ett tydligt program för hur kommunen/bolagen ska arbeta med miljö- och klimatfrågor?			
Rev. fråga 3: Har hållbarhetsstrategin med tillhörande lokala mål konkretiserats i uppföljningsbara mål/aktiviteter och erforderliga resurser har avsatts?			
Rev. fråga 4: Har hållbarhetsstrategin och beslutade aktiviteter kommunicerats i organisationen på ett tillfredsställande sätt?			

Rev. fråga 5: Sker det en löpande uppföljning av hur arbetet med att nå mål och genomföra aktiviteter fortskrider?

Rekommendationer

Utifrån granskningens iakttagelser lämnar vi följande rekommendationer, att:

- Kommunstyrelsen och bolagen tydliggör kommunkoncernens hållbarhetsarbete, genom tex en sammanhållen definition och planering, utifrån Agenda 2030
- Kommunstyrelsen säkerställer en tydlig styrning av hållbarhetsområdet utifrån kommunens styrmodell
- Kommunstyrelsen och bolagen tydliggör kommunkoncernens organisation, särskilt avseende roll- och ansvarsfördelning och samverkan, för hållbarhetsområdet
- Kommunstyrelsen och bolagen säkerställer en tydlig planering för att målsätta och mäta mål inom hållbarhetsområdet
- Kommunstyrelsen och bolagen säkerställer en tydlig och kontinuerlig uppföljning inom hållbarhetsområdet

1. Inledning

1.1 Bakgrund

Agenda 2030 är FN:s 17 globala mål för hållbar utveckling. Agendan specificerar mål och delmål som ska uppnås på global nivå. För att uppnå målsättningen på nationell nivå är delaktighet och engagemang på regional nivå centralt. Utvecklingsmålen täcker samtliga aspekter av hållbar utveckling och är därför en bra utgångspunkt för en genomlysning av implementation av program för hållbar utveckling. Kiruna kommun ligger på plats 270 av Sveriges bästa Miljökommuner enligt tidningen Aktuell Hållbarhets kommunrankning för 2019, vilket innebär att kommunen har tappat 21 platser jämfört med föregående år. Mot denna bakgrund har revisorerna beslutat att genomföra en granskning av hur kommunen arbetar med de av fullmäktige beslutade hållbarhetsfrågor så som de uttrycks i mål och budget 2020 samt om dessa har implementerats och om uppföljning sker.

1.2 Syfte och revisionsfrågor

Granskningen syftar till att bedöma om kommunstyrelsen och de kommunala bolagens styrelser bedriver en ändamålsenlig styrning av kommunens och bolagens hållbarhetsarbete i allmänhet, och miljö- och klimatarbetet i synnerhet.

Revisionsfrågor:

1. Har kommunen/bolagen definierat vad hållbarhet och hållbar utveckling innebär för kommunen/bolagen och finns det en tydlig planering?
2. Finns det ett tydligt program för hur kommunen/bolagen ska arbeta med miljö- och klimatfrågor?
3. Har hållbarhetsstrategin med tillhörande lokala mål konkretiserats i uppföljningsbara mål/aktiviteter och erforderliga resurser har avsatts?
4. Har hållbarhetsstrategin och beslutade aktiviteter kommunicerats i organisationen på ett tillfredsställande sätt?
5. Sker det en löpande uppföljning av hur arbetet med att nå mål och genomföra aktiviteter fortskrider?

1.3 Revisionskriterier

- Agenda 2030 - FN:s 17 globala mål för hållbar utveckling
- Relevanta policys, mål, strategier inom hållbarhetsområdet och miljö- och klimatarbetet som kommunen fattat beslut om

1.4 Avgränsning

Granskningen avser kommunstyrelsen, Kirunabostäder AB samt Tekniska verken i Kiruna AB och avser i huvudsak innevarande år. Till viss mån omfattas även tidigare år.

1.5 Metod

Granskningen har genomförts genom dokumentgranskning av riktlinjer, regler och rutiner inom området samt genomgång av rapporterade resultat och relevant statistik.

Intervjuer har skett med:

- VD Tekniska verken i Kiruna AB (TVAB)
- Styrelseordf. TVAB
- Renhållningsingenjör (TVAB)
- VD Kirunabostäder AB (KBAB)
- Kommunstyrelsens ordförande
- Kommunstyrelsens vice ordförande / styrelseordförande KBAB
- Kommundirektör
- Bitr. kommundirektör
- Miljöchef
- Folkhälsostrateg

Revisionsrapporten har kvalitetssäkrats av Nasim Khosravi, hållbarhetsspecialist inom Public Sector på PwC. Kvalitetssäkringen innefattar genomläsning och analys av utkast av rapport innan färdigställande av rapportens utformning i förhållande till uppdragsbeskrivningen.

Innan rapporten fastställts har samtliga personer som vi intervjuat har fått möjlighet att faktakontrollera rapporten. Detta innebär att de har fått möjlighet att läsa våra iakttagelser för att kunna återkoppla om det framkommit någon felaktighet. Utifrån de synpunkter vi har fått in har vi slutligen genomfört en slutvärdering, fastställt våra bedömningar samt upprättat rekommendationer inom området.

2. Iakttagelser och bedömningar

2.1 Har kommunen/bolagen definierat vad hållbarhet och hållbar utveckling innebär för kommunen/bolagen och finns det en tydlig planering?

2.1.1 Iakttagelser

FN antog 25 september 2015 Agenda 2030 med dess 17 globala mål för hållbar utveckling. Detta innebär att världens länder har åtagit sig att fram till år 2030 leda världen mot en hållbar och rättvis framtid. Detta innebär att utrota fattigdom och hunger, att bekämpa ojämlikheter inom och mellan länder, att bygga fredliga, rättvisa och inkluderande samhällen, att förverkliga de mänskliga rättigheterna och främja jämställdhet och kvinnors och flickors egenmakt samt att säkerställa ett varaktigt skydd för planeten och dess naturresurser. De globala målen balanserar de tre dimensionerna av hållbar utveckling: den ekonomiska, den sociala och den miljömässiga. Hållbar utveckling definieras ofta som "en utveckling som tillfredsställer dagens behov utan att äventyra kommande generationers möjligheter att tillfredsställa sina behov".

2017 antog Sverige ett klimatpolitiskt ramverk bestående av tre delar, klimatlag, klimatmål samt ett klimatpolitiskt råd. Klimatlagen syftar bl.a. till att regeringens politik ska utgå från klimatmålen medan klimatmålen innehåller det nationella målet om att Sverige senast år 2045 inte ska några nettoutsläpp.

Sverige har 16 nationella miljömål, som beslutades av riksdagen år 1999, och dessa är riktmärken för miljöarbetet mot en hållbar utveckling och Agenda 2030. Exempel på mål är "Begränsad klimatpåverkan" samt "Ingen övergödning". Det nationella utsläppsmålet är att ha noll nettoutsläpp av växthusgaser år 2045. De nationella miljömålen har hittills följts upp mot år 2020. Nu följs istället målen upp mot år 2030, samma tidsperiod som för Agenda 2030. Målen i Agenda 2030 är globala och tar ett helhetsgrepp på hållbarhet. Sveriges miljömål beskriver vilka utmaningar som finns på den nationella nivån när det gäller just miljöfrågorna. Vidare finns *Generationsmålet* som visar på en samhällsomställning som krävs för att de stora miljöproblemen ska vara lösta till kommande generationer. Tillsammans med *Generationsmålet* är de nationella miljömålen ett löfte till framtida generationer om frisk luft, hälsosamma miljöer och rika miljöupplevelser.

Gällande hållbarhet styrs kommunens arbete främst genom *Åtgärdsplan för hållbar energi*, tillika *Energiplan för Kiruna kommunkoncern*, 2015-11-23 (som sedermera vidareutvecklats till en övergripande *Energi- och klimatstrategi* för Kiruna kommun), och särskilt underlaget *Lokala miljömål*, 2018-06-18. De lokala miljömålen utgår från de nationella och regionala målen. Fokus ligger på vad kommunen som koncern själv kan göra och påverka inom området samt att underlätta för allmänhet och företag att arbeta mot målen. Målen är uppdelade i långsiktiga mål, vilket motsvarar generationsmålen i de nationella miljömålen, respektive kortsiktiga mål som är tänkta att följa den femåriga cykeln med utvärderingar.

Vidare finns även *Norrbottnens folkhälsostراتيجية 2018-2026*, 2017-12-20, som är ett gemensamt vägledande dokument avseende social hållbarhet för Region Norrbotten, Norrbottens Kommuner och Länsstyrelsen i Norrbottens län. Strategin syftar till att stimulera ett mer systematiskt folkhälsoarbete i Norrbotten för att utjämna skillnader och förbättra folkhälsan i länet. Vid år 2026 förväntas folkhälsoarbetet, enligt underlaget, börja ge resultat och kunna visa på förbättrad folkhälsa. Inom Kiruna kommun saknas en kommunal plan för folkhälsoarbetet, men vi har exempelvis tagit del av *Barn-och ungdomspolitisk strategi*, rev 2020-02-17, som utgår från barnkonventionen och bland annat har som mål att diskriminering av barn/ungdomar inte sker. Syftet med strategin är bl.a. att utgå ifrån barns bästa vid all planering, beslut och utveckling av kommunen. Det yttersta ansvaret för att strategin implementeras och efterföljs har kommunfullmäktige. Vidare ska nämnder, styrelser och bolagsstyrelser arbeta i enlighet med barnkonventionen. Vi har också tagit del av *Åtgärdsprogram gällande våld i nära relation*, 2017-10-11. De övergripande målen för strategi avseende våld i nära relation är att öka förebyggande insatser genom arbete med jämställdhet, jämlikhet och respekt.

Gemensamt för dessa underlag är att de behandlar områden som ligger inom Agenda 2030, men bygger inte specifikt på de globala målen. Norrbottens *Folkhälsostراتيجية* beskriver en tidsplan. I övrigt innehåller *Energi- och klimatstrategi* för Kiruna kommun samt *Lokala miljömål* delvis en planering för kommunens arbete med miljömålen. Vidare saknas en gemensam definition av hållbarhet, och specifika planer/program inom området. Detta uppges också i intervjuer där det framgår en uppfattning att det saknas en sammanhållen definition och planering för hållbarhet generellt inom kommunen. Detta framkommer även i den dokumentstudie som vi gjort då vi inte tagit del av övergripande styrdokument som visar att hållbarhetsarbetet är integrerat.

Kirunabostäder AB

Vi har tagit del av *Handlingsplan energi och miljö för Kirunabostäder 2018*, 2017-10-27. Den beskriver bolagets mål, åtgärd, tidsplan samt kostnad för ett antal åtgärder inom fyra delområden: energiförbrukning i fastigheter, transporter, inköp samt energibesparing av hyresgäster. Det finns en *Miljö-och energipolicy*, från 2012-11-07, som beskriver att bolaget ska ha en väl fungerande boende- och samhällsmiljö, utifrån medvetenhet om de globala miljöfrågorna och företagets möjlighet till direkt eller indirekt påverkan. Miljö- och energifrågor beskrivs finnas med i Kirunabostädernas prioriterade fokusområden. Det framgår att bolaget årligen ska fastställa miljömål, samt bedriva ett förbättringsarbete utifrån miljö-och energifrågor.

Vi har också tagit del av *Sammanfattning energi-och miljöåtgärder som genomförts och uppnåtts*, 2019-11-04, vilket är en uppföljning av *Handlingsplan energi och miljö för Kirunabostäder* från 2018. Det framgår exempelvis att energiuppföljning är genomförd. Det finns även ett *Underlag för Kommunala initiativ för Agenda 2030*, datum saknas. Det beskriver bolagets prioriteringar för arbetet med agenda 2030, men underlaget är dock inte beslutat av styrelsen och det är otydligt hur underlaget ska användas.

Från bolagets ägardirektiv framkommer att bolaget bl.a. ska vara ett föredöme i miljöfrågor. Vid intervjuer framkommer att förbättringsarbete finns i att ta fram styrande dokument för bolaget, särskilt för hållbarhet. Ett sätt beskrivs av intervjuade vara genom att införa krav i ägardirektiven. Vidare beskrivs av intervjuade att det finns ett hållbarhetstänk, exempelvis genom att ha minimikrav för energiklass på bostäder, men att hållbarhet inte definierats i styrande dokument.

Slutligen har vi tagit del av underlaget *Hållbarhetsrapport*, datum saknas, där åtgärder inom bl.a. hantering av avfall, transport, inköp och kemtekniska varor framkommer som beskriver bolagets hållbarhetsarbete idag. Vi noterar att underlaget utgår från denna rapporters revisionsfrågor och anger svar på dessa, och har enligt intervjuer skrivits ner den 16 november 2020.

Tekniska Verken i Kiruna AB

Från Tekniska Verken i Kiruna ABs *Affärsplan/verksamhetsplan 2020* framkommer de tre hållbarhetsperspektiven: ekologisk, ekonomisk och social. Planen innehåller även nuläget styrkor, förbättringsområden för bolaget samt önskat läge 2022. Det önskade läget beskriver 2 till tre olika scenarion inom de tre hållbarhetsperspektiven som bolaget ska uppnå. I planen finns även fyra olika strategier i form av de tre hållbarhetsperspektiven samt digitalisering. Utifrån strategierna finns sedan mål och aktiviteter, vem som är ansvarig samt när arbetet planeras vara klart. De intervjuade beskriver även att planen och de innehållande strategiska målen är det dokument som är styrande för bolagets verksamhet. Utifrån intervjuer beskrivs även hållbarhet vara en av bolagets huvudfrågor, med särskilt fokus på den ekologiska delen.

Från bolagets ägardirektiv framgår även att verksamheten ska bedrivas på ett hållbart sätt och präglas av ett aktivt miljöarbete.

Kiruna kommuns avfallsplan 2019-2022, 2019-06-10, syftar till att få ett tydligt och gemensamt styrdokument som långsiktigt styr avfallshanteringen mot ett hållbart samhälle. Vid intervjuer framkommer att *avfallsplanen* styr bolagets renhållningsuppdrag. Planen definierar vidare att bolaget kontinuerligt har möjlighet att lämna synpunkter på planer, bygglov etc. utifrån ett avfallsperspektiv.

2.1.2 Bedömning

Revisionsfrågan bedöms som ej uppfylld för kommunen och KBAB.

Revisionsfrågan bedöms som uppfylld för TVAB.

Bedömningen baseras på att kommunen och KBAB inte tydligt har definierat vad hållbarhet och hållbar utveckling innebär, samt att det saknas en tydlig planering för området.

Bedömningen baseras på att TVAB har tydligare definition av hållbarhet utifrån de tre hållbarhetsperspektiven, samt en tydlig planering inom hållbarhetsområdet.

Vi noterar att det finns en del beskrivningar av arbetet med hållbarhet, kopplat till arbete med miljömål, energiplan och folkhälsa. Det finns dock ingen sammanhållen planering av hållbarhetsarbetet för kommunkoncernen, även om vi noterar att TVAB delvis kommit längre i sitt arbete.

2.2 Finns det ett tydligt program för hur kommunen/bolagen ska arbeta med miljö- och klimatfrågor?

2.2.1 Iakttagelser

De 16 lokala miljömålen som är gällande för hela Kirunas kommunkoncern är uppdelade i långsiktiga och kortsiktiga mål. Från dokumentet *Lokala miljömål för Kiruna kommun* framgår att de långsiktiga målen är övergripande i sin karaktär medan de kortsiktiga målen är mer konkreta. Exempelvis framgår följande långsiktiga respektive kortsiktiga mål inom miljömålet *Frisk luft*:

- Luften i tätort och på landsbygd ska vara så ren att människors hälsa samt djur, växter och kulturvärden inte skadas.
- Uppmuntra utbyte till el/laddhybridfordon, anlägga strategiska laddställen så eldrift gynnas.

De kortsiktiga målen är, enligt underlaget, föremål för revidering vid behov då uppföljning ska ske vart femte år. Dokumentet är utformat så att det för respektive lokalt mål görs en beskrivning av målet och dess bakgrund, sedan följer ett antal lång- och kortsiktiga mål. Dokumentet beskriver att fokus ligger på vad kommunen som koncern kan göra själv, påverka och underlätta för allmänhet och företag att arbeta mot målen. Det framkommer dock inte vem som är ansvarig för arbetet eller för att målen uppfylls. Enligt intervjuer pågår det ett kontinuerligt arbete mot de lokala miljömålen. Vissa mål är dock ottydligt formulerade, exempelvis *Värna höga naturvärden i tätortsnära skogar för rekreation och friluftsliv*, vilket enligt intervjuer gör det svårt att bedöma och kartlägga arbetet.

Ett av projekten som pågår är Kiruna Sustainability Center som arbetar för att Kiruna ska byggas smart, hållbart och attraktivt. Kommunen har vidare beviljats finansiering att genomföra två projekt Vinnova Innovationsplattform Kiruna och Europeiska regionala utvecklingsfonden finansierar projektet Testbed Kiruna. Där är även Tekniska Verken i Kiruna AB inblandat och projektleder arbetet¹.

I kommunens *Energiplan* beskrivs en åtgärdsplan för genomförande av kommunens *Energi- och klimatstrategi*. Åtgärdsplanen bygger på nämndernas och de kommunala bolagens åtgärdsplaner. I planen finns även en *Energi- och klimatstrategi för Kiruna kommun*. Strategin tar sin utgångspunkt genom den utsläppsinventering som gjordes

¹ <https://www.tekniskaverkenkiruna.se/om-oss/stadsomvandlingen/kiruna-sustainability-center>

2005. Vidare syftar själva strategin till att bl.a. skapa förutsättningar för att minska klimatpåverkande utsläpp i kommunen. Det övergripande målet för kommunens energi- och klimatarbete beskrivs enligt *Energiplanen* vara:

“Kiruna kommun strävar efter att minska koldioxidutsläpp inom kommunens geografiska område med minst 20 % till år 2020 och med minst 30 % till år 2030 jämfört med basåret 2005. Det kvantifierade målen har satts med undantag för basindustrins utsläpp”

Det finns även en *Trafikstrategi*, 2014-03-31, som tar hänsyn till miljöpåverkan genom utsläppen från fordonstrafiken och anger begränsningar för transporterarnas miljöpåverkan. Strategin beskrivs som ett ramverk för olika beslut som fattas kring trafik och för att trafiken ska vara effektiv och långsiktig.

Vid intervjuer framkommer uppfattningen att det finns en låg grad av central styrning och att de styrande dokument/planer inom miljöarbetet som finns är bristfälliga eller saknas. Av intervjuer framgår uppfattningen att detta till stor del bero på att det saknas en funktion inom kommunen som särskilt har till uppgift att arbeta med dessa frågor.

Kirunabostäder AB

Från Kirunabostäder ABs *miljö- och energipolicy* framgår att bolaget ska sträva efter att ha en väl fungerande boende- och samhällsmiljö, utifrån medvetenhet om de globala miljöfrågorna. Effektivt användande av energi ska enligt policyn genomsyra all verksamhet. Detta kan exempelvis ske genom energibesparingsprojekt. Vidare ställs nio krav på bolagets ansvar genom exempelvis att bolaget har till uppdrag att fastställa årliga miljömål och att samtliga medarbetare ska ha kunskap om miljö- och energifrågor som berör det egna arbetsområden samt företaget i stort.

Av underlaget *Hållbarhetsrapport* framgår att Kirunabostäder AB arbetar med energibesparing och köper in 100% förnybar el till sina fastigheter. Det har även gjorts ett EPC-projekt², för att energieffektivisera, för befintligt bestånd men även i beaktande för nybyggnationer. Hyresgästerna får också tips för energibesparing både löpande och vid inflytt. Vidare nämns åtgärder inom bl.a. underhållsåtgärder (tex val av energisnåla vitvaror och installationer av timers), hantering av avfall (tex sopsortering), transport (tex val av bilar utifrån lägst bränsleförbrukning), inköp (tex arbetar utifrån regeringens upphandlingsstrategi) och kemtekniska varor. Vid nyproduktion/projektering framgår att energisnåla/miljövänliga alternativ beaktas i val av system, funktion och material. Det framgår att det finns förbättringsområden, tex gällande att digitalisera utskick.

Av *Hållbarhetsrapport* framgår inte hur underlaget ska användas eller hur olika insatser mäts, tex hur man följer upp att inköp görs enligt den strategi som man nämner. Det saknas information om hur arbetet ska ske med de förbättringsområden som lyfts.

² Energy Performance Contracting

Enligt intervjuer har bolaget en viss avsaknad av strategiska styrdokument för bolagets arbete med hållbarhet samt klimat och miljö. Trots detta beskrivs arbete inom området likväl pågå inom bolaget, genom exempelvis investeringsplaner, inköp, interna utbildningar och arbete med hyresgästerna, men utan en tydligt nedtecknad styrning.

Tekniska Verken i Kiruna AB

I bolagets *Affärsplan/Verksamhetsplan 2020* beskrivs bolagets önskade läge till 2022 samt det strategiska målet om att bolaget ska vara klimatneutralt till 2025. Vidare finns ytterligare ett strategiskt mål om nöjd-kund-index (NKI) som berör det sociala hållbarhetsperspektivet och som år 2025 ska vara 90%. Som även nämndes i avsnitt 2.1 beskriver det önskade läget två till tre olika scenarion som bolaget ska uppnå.

Även kommunens *Avfallsplan 2019-2022* påverkar bolagets verksamhet i form av mål och aktiviteter. I *Avfallsplanen* ställs fem målområden upp där förbättringsarbete ska pågå under planens period. Målområdena utgör riktningen för det arbete som behöver ske avseende avfall, och består av följande områden:

1. Från avfall till resurs
2. God service i hela kommunen
3. Långsiktigt hållbar och ändamålsenlig infrastruktur
4. Minskad miljöpåverkan
5. Förebygga nedskräpning

Vid intervjuer beskrivs att bolaget försöker tillämpa de tre hållbarhetsperspektiven (ekologi, ekonomi och social) kontinuerligt i sin verksamhet, med särskild fokus på den ekologiska delen. Det framkommer även att bolagets budget för 2021 kommer ha med dessa perspektiv. Detta stärks även av bolagets *Affärsplan/verksamhetsplan 2020* som bl.a. innehåller de tre hållbarhetsperspektiven.

2.2.2 Bedömning

Revisionsfrågan bedöms som delvis uppfylld för kommunen och KBAB.

Revisionsfrågan bedöms som uppfylld för TVAB.

Bedömningen baseras på att det delvis finns ett tydligt program för hur kommunen/KBAB ska arbeta med miljö- och klimatfrågor genom kommungemensamma styrdokument inom området. Styrdokumenterna är dock inte nog tydliga då dessa ofta saknar aktiviteter, ansvarsfördelning samt tidsperiod för att arbeta mot målen.

Bedömningen för TVAB baseras på att bolaget via *Affärsplanen* har styrt hur verksamheten ska jobba mot klimatmål. *Avfallsplanen* är även ett styrande dokument, för bolaget, som ställer upp aktiviteter för att nå dess innehållande mål.

2.3 Har hållbarhetsstrategin med tillhörande lokala mål konkretiserats i uppföljningsbara mål/aktiviteter och erforderliga resurser har avsatts?

2.3.1 Iakttagelser

Vi har inte tagit del av någon kommungemensam hållbarhetsstrategi eller liknande underlag, och detta framgår också av intervjuer. Däremot har underlag för lokala miljömål upprättats, som nämnts tidigare. Kiruna kommuns långsiktiga mål är att år 2035 inte ha någon klimatpåverkan. I *Lokala miljömål*, 2018-06-18, framgår att miljömålen på både lång och kort sikt ska kunna följas upp samt att de kortsiktiga målen är mer konkreta. Det framgår också att de kortsiktiga målen ska utvärderas löpande. Dock framgår inte alltid hur de kort-/ och långsiktiga målen ska konkretiseras samt att de i vissa fall är svåra att följa upp. Exempelvis de kortsiktiga målen att "Påverka industrin att minska sina försurande utsläpp" och "Värna höga naturvärden i tätortsnära skogar för rekreation och friluftsliv". Från intervjuer lyfts även detta som bristfälligt då formuleringen medför att dessa mål blir svåra att följa upp.

Från den stödjande *Folkhälsostrategin* är strategins övergripande mål att norrbottningarnas hälsa ska förbättras och bli mer jämlik och mer jämställd. Utifrån det övergripande målet finns sedan fyra delmål:

1. Utbildningsnivån och det livslånga lärandet ska öka och blir mer jämlikt och jämställt
2. Levnadsvanor som påverkar hälsan positivt ska öka i omfattning och bli mer jämlika och jämställda
3. Normer och värderingar som främjar den jämlika och jämställda hälsan ska stärkas
4. Alla kommuner och regionala företrädare arbetar systematiskt med folkhälsa

Målen och strategin är som nämnt tidigare inte tvingande, utan utgör endast ramar för hur en folkhälsostrategi kan utformas. Det beskrivs istället vara respektive aktörs ansvar att arbeta fram tillvägagångssättet hur det ska verkställas.

Barn- och ungdomspolitiska strategin övergripande mål är formulerade utifrån de fyra huvudartiklarna i FN:s barnkonvention, bl.a. att diskriminering av barn/ungdomar inte sker och att barns/ungdomars bästa sätts i främsta rummet. I strategin finns även bilagor i form av checklistor för att underlätta för tex nämnder och bolagsstyrelser att följa barnkonventionen vid beslut. I övrigt saknas uppföljningsbara mål och aktiviteter.

I november år 2015 antog fullmäktige *Åtgärdsplan för hållbar energi, tillika Energiplan för Kiruna kommunkoncern*. Planen anger en energi- och klimatstrategi för Kiruna kommun, och tar sin utgångspunkt i kommunens utsläppsinventering från år 2005. Därefter följer en tabell som anger reduktionsmål av utsläpp inom olika sektorer. Se tabell nedan.

	2005	2011	2005-2011	2005-2020	2005-2030
Sektor	Utsläpp CO2	Utsläpp CO2	Reduktion %	Reduktion %	Reduktion %
Offentlig sektor	16 750	9 397	-44	-45	-50
Tjänstesektor	16 138	15 937	-1	-15	-20
Hushåll	42 099	30 400	-28	-30	-50
Basindustri	415 378	729 297			
Transporter	71 789	94 370		0	10 000
Minskat utsläpp Fjärrvärme				0	10 000
Kiruna totalt	562 154	879 401			
Kiruna totalt utan basindustri	146 776	150104		-20	-30

Kommunens åtgärdsplan för att uppnå energi- och klimatstrategin bygger på nämndernas och de kommunala bolagens respektive åtgärdsplaner. Kiruna kommun strävar efter att minska koldioxidutsläpp inom kommunens geografiska område med minst 20 % till år 2020 och med minst 30 % till år 2030 jämfört med basåret 2005. Det kvantifierade målen har satts med undantag för basindustrins utsläpp.

Trafikstrategi syftar till att utveckla den kommunala trafikplaneringsprocessen och strategin inkluderar att ta hänsyn till miljöpåverkan. Det övergripande målet för trafikstrategins miljöpåverkan är att utsläppen från fordonstrafiken ska vara små samt att buller, vibrationer och andra trafikrelaterade störningar ska påverka få personer. Därtill finns även 5 delmål, exempelvis "bilberoendet ska minska" samt "andelen resor under tre km med cykel ska öka". Vissa av målen är således övergripande i sin karaktär och svåra att följa upp och det framkommer ingen tidsplan för när målen ska vara uppfyllda.

Enligt intervjuer saknas en tydlig struktur på en kommunkoncernnivå kring hur hållbarhets- och miljöfrågorna ska kopplas ihop. Detta beskrivs även få konsekvenser för vem som är ansvarig för att driva arbetet. Intervjuade beskriver att detta kan vara en av orsakerna till att tydliga mål som arbetas på koncernnivå saknas.

Kirunabostäder AB

Kirunabostäder AB har i sin *Handlingsplan för energi miljö i bostäderna 2018* ställt upp ett antal områden med innehållande mål, åtgärd samt tidsplan. Exempel på område är *Transporter* där målet är att minska koldioxidutsläppen som härrör från transporter. Detta ska ske i samband med utbyte av fordon där de nya bilarna ska vara bränslesnåla och släppa ut mindre koldioxid. Något datum är inte bestämt utan tidsplanen för fordonsutbyte beskrivs vara löpande. Inom transportområdet ska bolaget, enligt *Handlingsplanen*, även ha följt upp körsträckor och bränsleförbrukning under 2018. Vi har dock inte tagit del av underlag för den uppföljningen. Inom området *Underhållsåtgärder* framkommer till viss del mätbara mål. *Handlingsplanen definierar* att bolaget vid underhåll av fastigheter ska ersätta den gamla utrustningen med utrustning

som är mer energieffektiv eller vattensparande genom att välja energisnåla vitvaror och belysning. Dock framkommer inte hur detta ska följas upp eller när.

Vi noterar i intervjuer att Kirunabostäder AB beskrivs sakna tydliga dokumenten som möjliggör för att ha mål som samtliga även är uppföljningsbara samt när i tid målen ska vara uppnådda.

Tekniska verken AB

Som tidigare nämnt har bolaget upprättat ett eller flera mål och aktiviteter. I planen för 2020 finns sammanlagt sex mål. För hållbarhetsperspektivet ekologi finns det tre mål där ett av de är "konkreta miljöaktiviteter" som har aktiviteten "Laddinfrastruktur på TVAB's anläggningar". Vidare innehåller även *Avfallsplanen* aktiviteter och mål som är uppföljningsbara.

Vid intervjuer beskrivs en otydlighet över vilka mål som finns på kommunkoncernnivå inom hållbarhet. Däremot beskrivs bolaget ha tydligare mål, vilket också framkommer i och med bolagets *Affärsplan/verksamhetsplan*.

2.3.2 Bedömning

Revisionsfrågan bedöms som delvis uppfylld för kommunen och KBAB.

Revisionsfrågan bedöms som uppfylld för TVAB.

Utifrån dokumentgranskning kan vi se att kommunen har brutit ner de lokala miljömålen till *Lokala miljömål* för Kiruna kommun. En del av målen är dock svåra att följa upp sett till deras formulering. Denna problematik framkommer även i *Trafikstrategin*. Vidare har KBAB mål som ej är tidsbestämda samt att bolagets mål ibland är svåra att följa upp, liksom för en del av kommunens mål inom området.

Utifrån målen i *Affärsplanen* samt *Avfallsplanen* framkommer att TVAB har konkretiserade mål som är uppföljningsbara.

2.4 Har hållbarhetsstrategin och beslutade aktiviteter kommunicerats i organisationen på ett tillfredsställande sätt?

2.4.1 Iakttagelser

Vid intervjuer beskrivs hållbarhetsarbetet organisatoriskt ligga under kommunledningsförvaltningen, som ansvarar för att leda arbetet. Som tidigare nämnt ska även bolagen enligt ägardirektiven präglas av ett miljöarbete i sin verksamhet.

Från de intervjuer vi genomfört beskrivs att arbetet med hållbarhet inte bedrivs systematiskt inom hela kommunkoncernen. Vissa funktioner eller enheter beskrivs kunna ha bättre kunskap och information om hur hållbarhetsarbetet ska bedrivas medan andra inte har det i samma utsträckning. Exempelvis beskrivs vissa förvaltningar och

avdelningar inom kommunen ha en medvetenhet om Agenda 2030 och jobba utifrån hållbarhetsperspektiven. Men det arbetet beskrivs vara på individ-/enhetsnivå vilket gör det svårt att få en övergripande bild av hållbarhetsarbetet. Detta gäller framförallt då tydliga riktlinjer, mål och strategier inom hållbarhet saknas.

Orsaker till detta beskrivs i intervjuer bl.a. vara stadsomvandlingen som tagit, och tar, mycket fokus från det övriga arbetet. Enligt intervjuade upplevs hållbarhetsarbetet i låg utsträckning vara prioriterat och integrerat i de kommunövergripande styrande dokumenten, utan består idag av fristående dokument som därmed inte ingår i den ordinarie/grundläggande styrningen. En annan orsak beskrivs av de intervjuade vara byten av förvaltningschefer som skapat en otydlighet men även att det saknas en gemensam organisation/grupp för arbetet med hållbar utveckling.

Kirunabostäder AB

Som nämnt tidigare sker i många fall ett arbete som kan kopplas till hållbarhet, genom exempelvis energiklassning av byggnader. Enligt intervjuer finns dock ev. avsaknad av formella dokument för Agenda 2030/strategiska dokument för hållbarhet inom Kirunabostäder AB. Det saknas även uppföljning till viss del, och vissa dokument är inte beslutade av styrelsen. Däremot finns, som nämnts ovan, hållbarhetsrapport, handlingsplan och policy som riktar sig mot miljö och energi utifrån bolagets verksamhet. Vidare framkommer från intervjuer att bolagets arbete med hållbarhet inte utgår från en särskild grupp eller att styrelsen särskilt prioriterar området, vilket också försvårar att styra och följa upp hållbarhetsarbetet.

Tekniska verken AB

Tekniska Verken i Kiruna AB har enligt intervjuer hållbarhet som en av bolagets huvudfrågor. Från Affärsplanen/verksamhetsplanen 2020 framkommer, som tidigare nämnt, de tre hållbarhetsperspektiven. Bolaget har även en miljöresursgrupp som arbetar med de operativa miljöfrågorna. Vidare beskriver de intervjuade att bolaget har en naturligt högre ambition för hållbarhet gentemot kommunens olika verksamheter då bolagets verksamheter direkt påverkar klimatet. Utifrån de tre hållbarhetsperspektiven beskriver de intervjuade därför att bolaget även har tyngdpunkten på det ekologiska perspektivet.

2.4.2 Bedömning

Revisionsfrågan bedöms som ej uppfylld för kommunen.

Revisionsfrågan bedöms som delvis uppfylld för KBAB.

Revisionsfrågan bedöms som uppfylld för TVAB.

Det framgår att det finns ett behov av att tydliggöra kommunkoncernens ambition inom hållbarhet för att få ett samordnat arbete. Det finns vidare ett behov av att upprätta övergripande styrdokument samt funktioner/enheter med särskilt fokus på

hållbarhetsarbetet. Det finns idag ingen tydlig styrning av koncernen inom området, vilket gör att arbetet ofta hamnar på individnivå vilket försvårar möjligheterna till ett gemensamt arbete över hela koncernen.

Inom KBAB sker i många fall ett arbete för att främja hållbarhet, med särskilt fokus på klimat- och miljö. Dock saknas styrande dokument som genomsyrar bolagets verksamhet med särskild fokus på hållbarhet .

Inom TVAB verksamhet genomsyrar *Affärsplanen* hållbarhet i och med planens tre hållbarhetsperspektiv. Vidare har bolaget även en särskild miljöresursgrupp för miljöfrågor.

2.5 Sker det en löpande uppföljning av hur arbetet med att nå mål och genomföra aktiviteter fortskrider?

2.5.1 Iakttagelser

Enligt intervjuer finns det inom många områden förbättringsåtgärder vad gäller uppföljning inom miljö- och hållbarhetsarbetet. Vidare nämns även att kommunstyrelsen och nämnderna oftast inte upplevs efterfråga uppföljning inom området då hållbarhetsfrågor generellt inte uppfattas vara särskilt prioriterade. Vissa intervjuade menar att det därför finns behov av kunskapshöjande åtgärder, både bland anställda och politiker.

Vi har tagit del av *Uppföljning åtgärdsprogram för hållbar energi år 2018*, 2020-05-11, där även bolagen ingår. Åtgärdena utgör även basen för den årliga uppföljningen som kommunstyrelsen gör av verksamheternas måluppfyllelse. I den gemensamma uppföljningen finns 50 olika åtgärder av dessa har 31 aktiviteter genomförts, 12 åtgärder är delvis genomförda och sju aktiviteter har inte genomförts.

Uppföljning kring folkhälsan inom kommunen ska enligt intervjuer ske två gånger per år, men har inte skett 2019 eller 2020. *Barn- och ungdomspolitiskt strategi* ska följas upp och utvärderas en gång per år i kommunstyrelsen genom nämndernas och bolagens verksamhetsberättelser. Intervjuade beskriver dock att det saknas ett tydligt rapporteringssystem från förvaltningarna till nämnderna och att det finns behov av att synka rapportering med det övergripande "årshjul" som finns.

Trafikstrategin har, som nämnt ovan, ingen tidsplan definierad över när målen ska rapporteras/vara uppfyllda. Vi har vidare inte tagit del av uppföljning av strategin.

De lokala miljömålen ska enligt dokumentet följas upp vart femte år. Dokumentet antogs 2018 och har således inte varit aktuellt i fem år hittills.

Kirunabostäder AB

Vi har tagit del av Kirunabostäder ABs *Sammanfattning av energi- och miljöåtgärder som genomförts samt uppnåtts 2018*. De redovisade åtgärdena utgår från de aktiviteter

som nämns i *Handlingsplan energi och miljö för Kirunabostäder 2018* och består bland annat av åtgärder inom energieffektivisering, transporter och inköp.

Från kommunens delårsrapport per augusti 2020 framkommer ingen uppföljning avseende bolagets arbete med hållbarhet.

Tekniska verken AB

Vid intervjuer beskrivs att Tekniska Verken i Kiruna AB bl.a. avrapporterar bolagets mål och måluppfyllelse under strategidagarna som sker i samband med budgetprocessen samt under ledningsgruppens genomgång som genomförs 4 gånger/år. Vidare framkommer från intervjuade att det strategiska målet om att bolaget ska vara klimatneutralt följs upp genom klimatindex enligt Greenhouse Gas Protocol³. Vidare har avfallsplanen följts upp för 2019 och ska följas upp årligen. Uppföljningen består av fem målområden, där bl.a. *Minskad miljöpåverkan* ingår. Inom varje målområde följs sedan målen och aktiviteterna under föregående verksamhetsår upp. Det framkommer från intervjuer att det finns svårigheter att samla in material från delar av kommunkoncernen, trots att alla ska komma in med underlag inför årsuppföljningen.

I kommunens delårsrapport per augusti 2020 beskrivs att under sommaren 2020 har all fjärrvärme för första gången kommit enbart från spillvärme genom det gemensamma energisystemet med LKAB. Detta beskrivs minska miljöpåverkan dramatiskt samt vara starten på avveckling av avfallsförbränning.

2.5.2 Bedömning

Revisionsfrågan bedöms som delvis uppfylld för kommunen och KBAB.

Revisionsfrågan bedöms som uppfylld för TVAB.

Bedömningen baseras på att det inom vissa områden sker uppföljning av mål och arbetet inom hållbarhet, exempelvis *Åtgärdsprogram för hållbar energi*. Det saknas dock en systematisk uppföljning för att få en uppfattning över hur målen och arbetet med hållbarhet går inom kommunen och KBAB.

TVAB följer upp sin *Affärsplan* samt *Avfallsplanen* årsvis. Vi kan även utifrån kommunens delårsrapport se att bolaget beskrivit sitt arbete inom hållbarhet, med särskild fokus på miljö.

³ Nätverk som förser företag och myndigheter med stöd, riktlinjer, verktyg samt utbildning för företag och myndigheter för att mäta och hantera klimatutsläpp (<https://ghgprotocol.org/about-us>).

3. Avslutning

Vår samlade revisionella bedömning är att kommunstyrelsen och styrelsen för Kirunabostäder AB *inte helt* bedrivit en ändamålsenlig styrning av kommunens respektive bolagets hållbarhetsarbete. För Tekniska Verken i Kiruna AB är vår samlade bedömning att bolaget *i allt väsentligt* bedrivit en ändamålsenlig styrning av bolagets hållbarhetsarbete.

Rekommendationer

Utifrån granskningens iakttagelser lämnar vi följande rekommendationer, att:

- Kommunstyrelsen och bolagen tydliggör kommunkoncernens hållbarhetsarbete, genom tex en sammanhållen definition och planering, utifrån Agenda 2030
- Kommunstyrelsen säkerställer en tydlig styrning av hållbarhetsområdet utifrån kommunens styrmodell
- Kommunstyrelsen och bolagen tydliggör kommunkoncernens organisation, särskilt avseende roll- och ansvarsfördelning och samverkan, för hållbarhetsområdet
- Kommunstyrelsen och bolagen säkerställer en tydlig planering för att målsätta och mäta mål inom hållbarhetsområdet
- Kommunstyrelsen och bolagen säkerställer en tydlig och kontinuerlig uppföljning inom hållbarhetsområdet

4. Bilagor

Referenslista

Kiruna kommun

Ägardirektiv för Kirunabostäder AB, 2009-12-15
Ägardirektiv för Tekniska Verken i Kiruna AB, 2015-11-24
Åtgärdsprogram - gällande våld i nära relation, 2014-03-31
Barn- och ungdomspolitisk strategi, 2020-02-17
Delårsrapport Kiruna kommun, 2020-11-23
Norrbottens folkhälsostrategi 2018-2026, 2017-12-20
Folkhälsopolicy 2014-2016, 2015-02-23
Åtgärdsplan för hållbar energi, tillika Energiplan för Kiruna kommunkoncern, 2015-11-23
Uppföljning av åtgärdsprogram för hållbar energi 2018, 2020-05-11
Lokala miljömål för Kiruna kommun, 2018-06-18
Trafikprognos Kiruna, 2013-10-04
Trafikstrategi Kiruna, 2014-03-31
Trafikplan Kiruna centralort, 2015-02-05
Fördjupad trafikplan, 2016-10-27
Trafikinmatningsrapport, 2016-02-05
Parkeringsprogram för Kiruna kommun, 2016-05-16

Kirunabostäder AB:

Hållbarhetsrapport, datum saknas
Handlingsplan energi och miljö för Kirunabostäder 2018, 2017-10-27
Miljö- och energipolicy, gäller från 2012-11-07
Sammanfattning energi- och miljöåtgärder som genomförts samt uppnåtts, 2019-11-14
Underlag för Kommunala initiativ för Agenda 2030 Kirunabostäder AB och Kiruna kommun, datum saknas

Tekniska Verken i Kiruna AB:

Affärsplan/verksamhetsplan 2020, 2019-11-27
Avfallsplan 2019-2022, 2019-06-10

- Bilaga 1 Nulägesbeskrivning (avfallshanteringen)
- Bilaga 2 Anläggningar
- Bilaga 3 Nedlagda deponier
- Bilaga 4 MKB för Avfallsplan 2019-2022
- Bilaga 5 Uppföljning av avfallsplan 2012-2018
- Bilaga 6 Framtagningsprocess för nya mål och samråd

Årsrapport avfallsplan 2019, 2020-03-05

2021-01-27

*Uppdragsledare -
Kristian Damlin*

Projektledare - Ida Pelli

Denna rapport har upprättats av Öhrlings PricewaterhouseCoopers AB (org nr 556029-6740) (PwC) på uppdrag av Kiruna kommuns förtroendevalda revisorer och lekmannarevisorer enligt de villkor och under de förutsättningar som framgår av projektplan från 2020-02-18. PwC ansvarar inte utan särskilt åtagande, gentemot annan som tar del av och förlitar sig på hela eller delar av denna rapport.